

XLIX OLIMPIADA GEOGRAFICZNA

TEMAT A

Tajemnice przyrody i historia skryta w przekroju krajobrazowym góry Bucznik

KACPER JANIGA

I Liceum Ogólnokształcące

im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle

kl. IV PA

Praca wykonana pod opieką

nauczyciela geografii

mgr. Sebastiana Styczyńskiego

Jasło 2022

Spis treści

1.	Umotywowanie wyboru tematu i miejsca.....	3
1.1	Znaczenie wybranego terenu dla popularyzowania wiedzy krajoznawczej..	4
2.	Położenie geograficzne oraz granice geograficzne wybranego obszaru	5
3.	Historyczny rys obszaru	8
4.	Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego	12
4.1	Budowa geologiczna	12
4.2	Rzeźba terenu	14
4.3	Warunki klimatyczne	16
4.4	Hydrografia terenu	18
4.5	Warunki glebowe	20
4.6	Flora	20
4.7	Fauna	22
5.	Jednostki krajobrazu.....	22
5.1	Granice wydzielonych typów krajobrazu.....	24
5.1.1	Zabudowa mieszkaniowa.....	25
5.1.2	Grunty Orne	26
5.1.3	Łąki i pastwiska	27
5.1.4	Zaroślowa sukcesja roślinna	29
5.1.5	Porolniczy bór mieszany i porolniczy las liściasty	30
5.1.6	Wielogatunkowy las liściasty piętra pogórza.....	31
5.1.7	Buczyna karpacka	32
5.1.8	Stary bór mieszany.....	33
5.1.9	Las łęgowy	34
5.1.10	Teren przemysłowy.....	35
5.2	Antropopresja na terenie Bucznika	36
5.3	Walory użytkowe jednostek krajobrazu	38
6.	Przekrój krajobrazowy	39
7.	Propozycja form popularyzacji wybranego obszaru	39
8.	Zakończenie	41
9.	Bibliografia	42
10.	Spis fotografii.....	43
11.	Spis rycin.....	44
12.	Spis tabel	44

1. Umotywowanie wyboru tematu i miejsca

Góra Bucznik (519 m n.p.m.) wysuwa się na północ spośród masywu Beskidu Niskiego. Wyróżniają ją walory krajobrazowe, turystyczne, ale również i kulturowe. Jest ona owiana nutą tajemnicy, ale zawsze budzi sympatię wśród osób odwiedzających ten urokliwy zakątek południowej części powiatu jasielskiego.

Wybór miejsca umotywowałem tym, że Bucznik był jedną z pierwszych gór, którą zdobyłem będąc jeszcze dzieckiem. Myślę, że między innymi wyprawy na Bucznik zaszczerpiły we mnie pasję do turystyki górskiej, którą rozwijam do dziś. Przez wysiłek podjęty nad tą pracą, chciałem jeszcze bardziej pogłębić wiedzę na temat tej góry oraz przedmiotu geografii, która była dla mnie zawsze fascynująca i bardzo ciekawa.

Wpływ na wybór miejsca miała bliskość mojego miejsca zamieszkania. Mieszkam w Żółkowie koło Jasła, z domu na górę Bucznik mam 17 km. Masyw Bucznika widzę niemal z okien domu. To między innymi dlatego darzę tą górę wielką sympatią.

Działam w Podkarpackiej Fundacji Rozwoju „Beskid”, którą założyliśmy wraz ze znajomymi, aby popularyzować turystykę w naszym rejonie. Inspiracją dla nazwy naszej fundacji był Beskid Niski i należący do niego Bucznik. Sam jestem pomysłodawcą i autorem Jasielskiej Odznaki Turystycznej, powstałej dzięki naszej Fundacji. Aby zdobyć tą odznakę, należy odwiedzić m.in. Bucznik.

Ryc. 1 Logo Podkarpackiej Fundacji Rozwoju "Beskid" i Jasielska Odznaka Turystyczna (fundacijabeskid.org.pl)

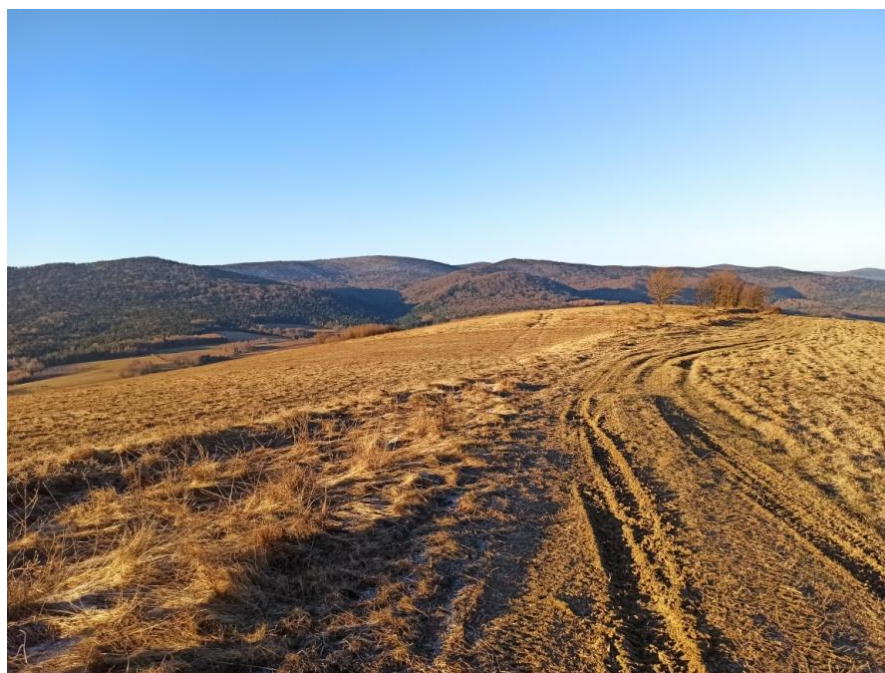

Mimo niewątpliwego piękna i atrakcyjności tego terenu, masyw Bucznika jest słabo zagospodarowany i mało znany wśród turystów, nawet naszego powiatu. Idąc szlakiem na Bucznik nie spotkamy przeważnie nikogo, co świadczy o jego mniejszej popularności wśród turystów, ale przez to może być miejscem gdzie doświadczymy

pięknych wrażeń obcowania na łonie natury z dala od zgiełku miasta i tłumów turystów. Dzięki tej pracy chciałbym promować tę niesamowitą górę, aby więcej osób mogło korzystać z jej walorów i poznać zmieniający się w jej obrębie krajobraz.

1.1 Znaczenie wybranego terenu dla popularyzowania wiedzy krajoznawczej

Góra Bucznik ma wielki potencjał turystyczny. Z jej niezalesionych zachodnich i południowych stoków oraz z samego szczytu roztaczają się piękne widoki na Pogórze Jasielskie, Pogórze Ciężkowickie z Liwoczem (562 m n.p.m.), Pogórze Strzyżowskie z Bardem (534 m n.p.m.), oraz Beskid Niski i jego pasmami: Pasmem Magurskim, Beskidem Dukielskim, Pasmem Granicznym. Ze szczytu Bucznika na podstawie beskidzkich panoram można edukować turystów o rzeźbie, przyrodzie i budowie geologicznej tego łańcucha górskiego, będącego najniższym obniżeniem w całym łuku Karpat.

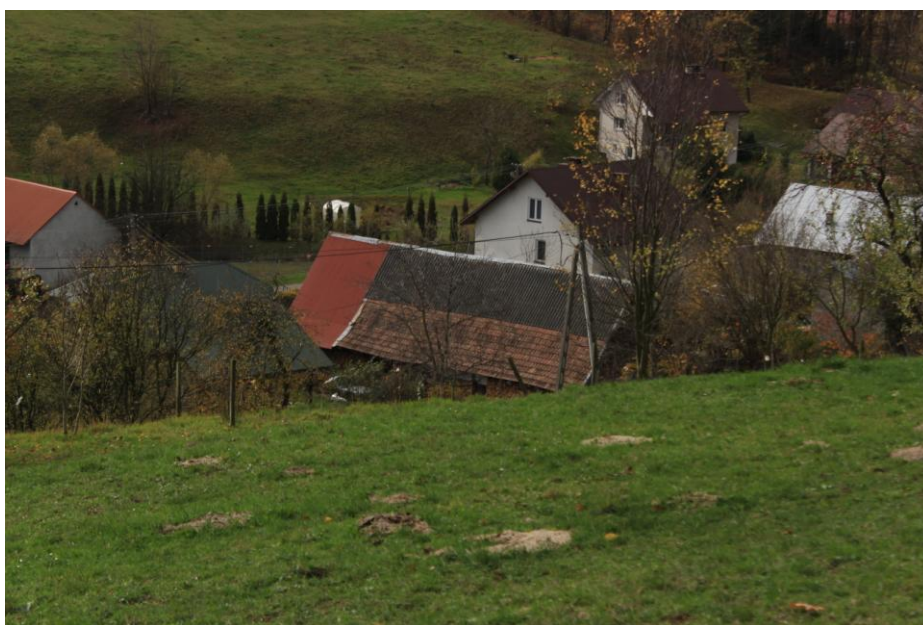

Fot. 1Pasma Magurskie widziane z grzbietu Bucznika. Wyk. Kacper Janiga

Ścisłe sąsiedztwo Magurskiego Parku Narodowego jeszcze bardziej zwiększa potencjał turystyczny tej góry. Dzięki temu istnieje możliwość pokazania różnicy w zagospodarowaniu przyrody na terenach chronionych prawem, terenach otuliny parku narodowego i terenach nieobjętych ochroną przyrody czy krajobrazu.

Obecność wielu pastwisk i zwierząt może stanowić podstawę do poznawania wiedzy na temat chowu krów i owiec w tym regionie. Przed 1947 rokiem ten teren

zamieszkiwali Łemkowie. To oni zajmowali się wypasaniem zwierząt na stokach Bucznika. Do dziś w Brzezowej zachowana jest chyża łemkowska, czyli tradycyjny dom rodziny łemkowskiej. Istnieje więc możliwość rozpowszechnienia wiedzy na temat tej grupy etnicznej, niegdyś licznie zamieszkującej cały Beskid Niski. W obecnych czasach często zapominamy o Łemkach, a to oni przez kilkadziesiąt lat byli gospodarzami Beskidu Niskiego, budując w swoich miejscowościach cerkwie z baniastymi kopułami, a także wznosząc kamienne krzyże i kapliczki, obecne do dziś w Brzezowej i na rozłajach dróg w różnych często opuszczonych przez ludność miejscach Beskidu Niskiego.

Fot. 2 Zachowana chyża łemkowska obecnie służy jako budynek gospodarczy. Wyk. Kacper Janiga

„Ze wszystkich gór Polski Beskid Niski zachował najwięcej autentyzmu [...]. Nie pocięły go jeszcze we wszystkich kierunkach doskonałe drogi [...], życie tutejszych wiosek nie jest podporządkowane potrzebom dochodowego biznesu turystycznego.”¹

2. Położenie geograficzne oraz granice geograficzne wybranego obszaru

Bucznik leży na północnej rubieży Beskidu Niskiego. Formalnie szczyt należy do Pasma Magurskiego – części Beskidu Niskiego leżącej między rzeką Ropą a Wisłoką. Góra ta jest najbardziej wysuniętym na wschód szczytem owego pasma. Północno – zachodnie stoki Bucznika wyznaczają granicę między Beskidem Niskim

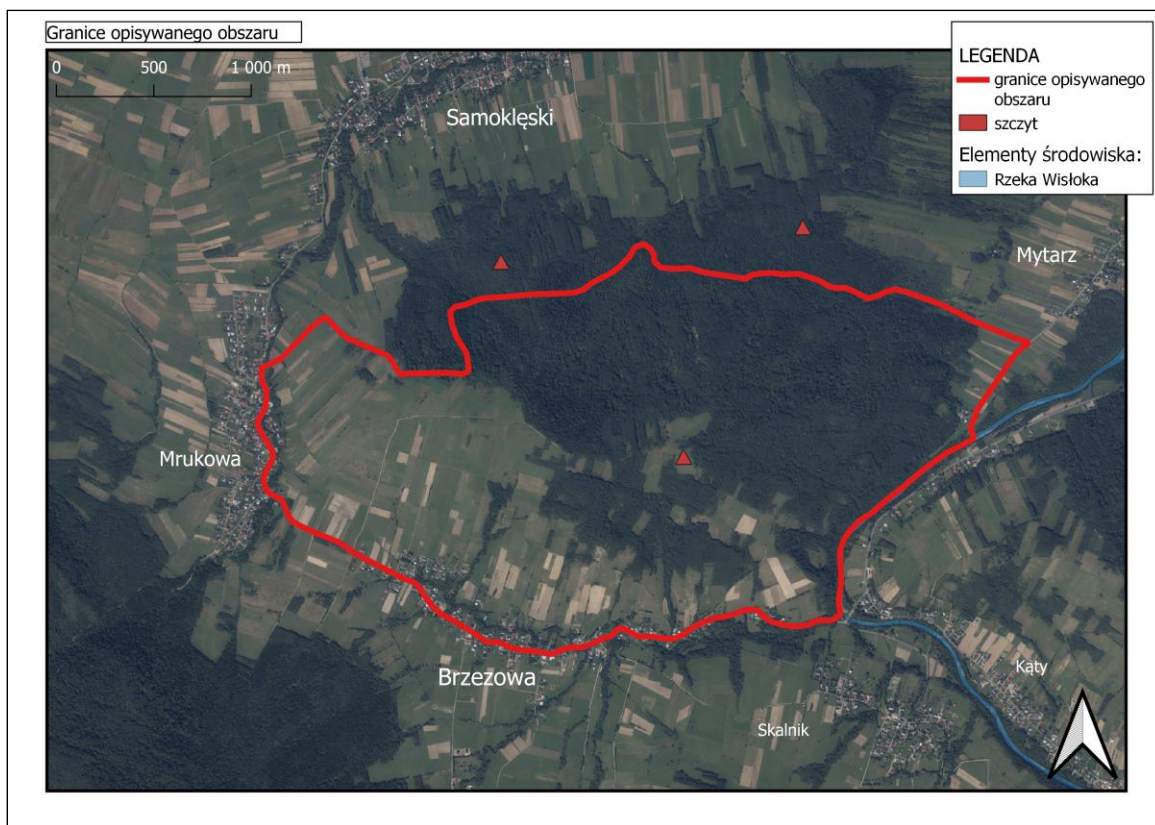
---

¹ Luboński P. (red.), *Przewodnik dla prawdziwego turysty. Beskid Niski*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Pruszków 2015, s. 41

a Pogórzem Jasielskim. Od wschodu Bucznik graniczy z masywem Łysej Góry należącej już do pasma Beskidu Dukielskiego. Oddziela je rzeka Wisłoka, tworząc mały przełom w okolicach wsi Skalnik. Masyw Bucznika między górą Jeleń (501 m n.p.m) od południa rozgranicza wieś Brzezowa z małym ciekim wodnym, którego źródła znajdują się na południowo – zachodnich stokach Bucznika. Nieco bardziej na zachód, Bucznik łączy się szerokim siodłem z Pasmem Magurskim – z należącą do niego górą Trzy Kopce (696 m n.p.m). Zachodnia granica Bucznika od dalszej części Pasma Magurskiego - tj. wzniesieniami Zamkowa (571 m n.p.m.) i Ruskie Zamczysko (545 m n.p.m) odseparowana jest dolinami dwóch niewielkich dopływów Wisłoki – potoku Szczawa oraz Glinczanego Potoku. Tworzą one dosyć rozległe dolinki śródgórskie, zwieńczone wspomnianym wyżej siodłem (Dołki – 385 m n.p.m.). Między tymi ciekami wodnymi leży wieś Mrukowa. Od północno-zachodniej strony z głównego grzbietu góry biegnie ramię, które za przełęczą leżącą na wysokości ok. 410 m.n.p.m tworzy szczyt Bucz o wysokości około 430 m n.p.m, które następnie opada do doliny rzeki Szczawa. Tak samo dzieje się od północno-wschodniej części Bucznika. Drugie ramię rozciąga się na 3 km, po drodze łamiąc się na przełęcz 381 m.n.p.m, tworząc za nią szczyt Wierchowina (401 m n.p.m), a dalej szczyt Trzy Krzyże (387 m n.p.m), którego krańce należą do Pogórza Jasielskiego.

Ja w tej pracy zajmę się południową częścią Bucznika tj. opierając się na Wisłoce z wschodniej strony, dolinie Brzezowej od południa, dolinie Mrukowej z zachodu i przełęczach „410 m n.p.m.” i „381 m n.p.m.” od północy.

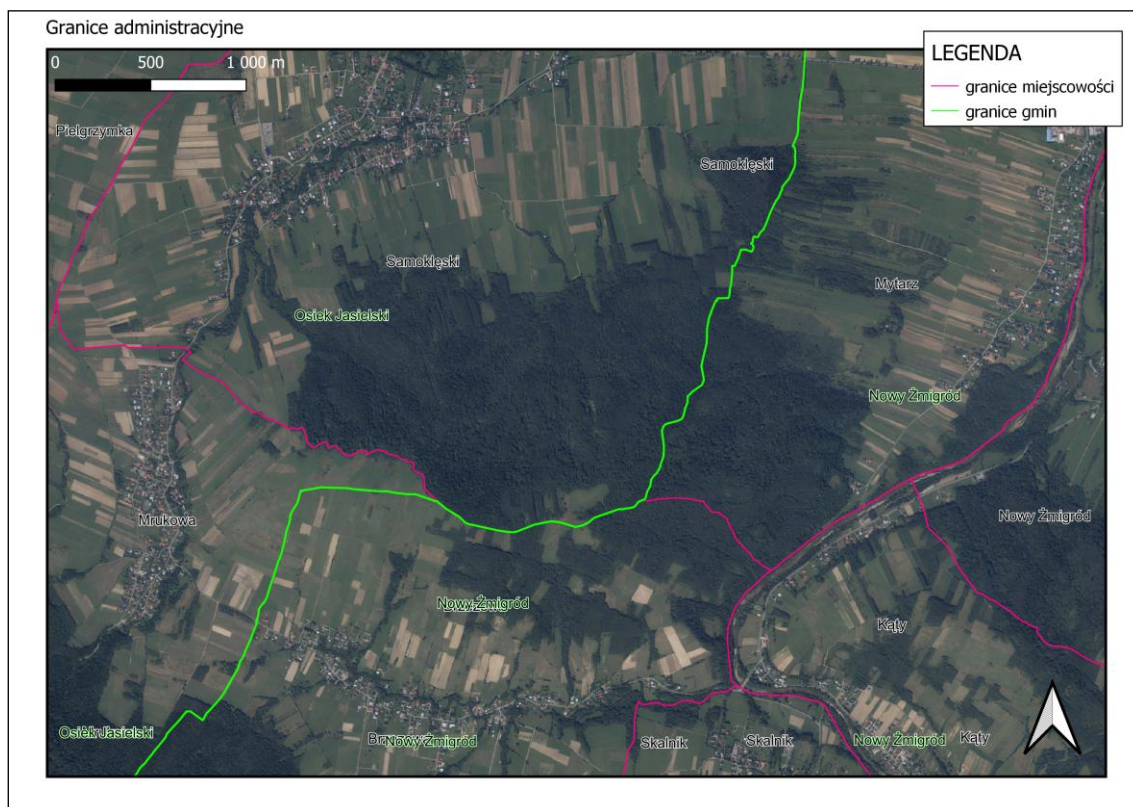
Ryc. 2 Ortofotomapa z granicami opisywanego obszaru. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS

Położenie matematyczne wydzielonego obszaru określają następujące punkty graniczne: Kraniec zachodni we wsi Mrukowa ($21^{\circ} 27' E$, $49^{\circ} 35' N$), kraniec wschodni we wsi Mytarz ($21^{\circ} 30' E$, $49^{\circ} 35' N$) oraz kraniec południowy we wsi Brzezowa ($21^{\circ} 28' E$, $49^{\circ} 34' N$) i kraniec północny na skłonie północnym góry Bucznik ($21^{\circ} 28' E$, $49^{\circ} 35' N$). Obszar ma rozciągłość równoleżnikową wynoszącą ($0^{\circ} 3'$) oraz rozciągłość południkową ($0^{\circ} 1'$) co daje ok. 1,85 km. Powierzchnia wydzielonego obszaru w pracy wynosi $5,6 \text{ km}^2$ (560 ha).

Administracyjnie masyw Bucznika znajduje się w województwie podkarpackim, powiecie jasielskim, podzielony jest między gminami Nowy Żmigród oraz Osiek Jasielski. Góra otulona jest wsiami Brzezowa, Mrukowa, Samokłęski i leży w bliskim sąsiedztwie wsi Mytarz, Kąty i Skalnik.

Ryc. 3 Ortofotomapa z granicami administracyjnymi. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS

3. Historyczny rys obszaru

Człowiek w Beskidzie Niskim zjawiał się prawdopodobnie ok. 9 tys. lat p.n.e, po całkowitym wycofaniu się na północ lądolodu skandynawskiego z obszaru Polski po zlodowaceniu bałtyckim. Świadczą o tym narzędzia myśliwskie zostawione w okolicy Uścia Gorlickiego datowane na powyższy wiek. W późniejszym okresie wiele kultur osiedlało się w Beskidzie Niskim i opuszczało go. W VI wieku naszej ery na Podkarpaciu zaczęły powstawać pierwsze grody słowiańskie. W okolicach Bucznika taką warownią był gród Walik, założony na wzgórzu 468 m n.p.m. położonym kilkaset metrów na północ od szczytu Bucznika. Walik datuje się na VIII-X wiek n. e. Główny plac (majdan) otoczony był trzema wałami, którego dwa są do dziś bardzo dobrze widoczne. W okolicach Bucznika znajdowała się również druga twierdza. Na szczycie Zamkowej (571 m n.p.m.) na zachód od Bucznika w XII-XIV wieku powstał zamek, lecz niestety w XV wieku Jan Długosz wspomina, że z warowni pozostały tylko ślady, więc zamek nie istniał długo.

Fot. 3 "Pozostałości kamiennego muru na szczycie Zamkowej." Źródło: Muzeum regionalne w Jasle

Z obiema twierdzami wiąże się pewna legenda: Władcy grodu Walik i władca zamku w Mrukowej prowadzili ze sobą długą wojnę. Książę Mruk postanowił raz na zawsze rozprawić się z władcą grodziska Walik, lecz ostateczne starcie okazało się dla Mruka tragiczne. Jego wojsko zostało rozgromione, a on sam zginął na polu walki. Od tej bitwy zarządcą zamczyska nad Samoklęskami została żona Mruka – Magura. Jednak jej władanie nie trwało długo. Na zamek czart zrzucił ogromny głaz. Bies chcąc zniszczyć kościół w Samoklęskach z powodu utraty mocy upuścił głaz na zamczysko, unicestwiając przy tym warowną budowlę.

Będąc w klimacie legend pozwolę sobie przybliżyć jeszcze jedną związaną z okolicą góry Bucznik. Na południowych stokach góry bieg zaczyna wiele potoków. Źródło jednego z nich jest jednak szczególne. Nazwane jest ono źródłem świętego Wojciecha. Według podań święty biskup w ramach swojej działalności misyjnej w 996 roku przechodził przez tereny Słowian odwiedzając przy tym m.in. grodzisko Walik oraz górę Bucznik. Pod szczytem zatrzymał się przy wyżej wspomnianym źródelku, które z czasem, po męczeńskiej śmierci Wojciecha nabrało cudownych właściwości. Nie jest to jedyne cudowne źródelko w okolicy. Pod górą Trzy Kopce (696 m n.p.m.) znajduje się murowana kapliczka poświęcona Matce Najświętszej, a obok niej cudami słynący zród. Kiedy w średniowieczu z Węgier do Jasła niesiono figurę Matki Bożej, tragarze w tym miejscu postanowili odpocząć. Na kamieniu gdzie stała figura Maryi, odbił się ślad jej stopy, a źródło z którego pili tragarze stało się święte.

Fot. 4 Źródło św. Wojciecha obecnie. Wyk: Kacper Janiga

Teraz powrócę do historii realnej.

W ramach kolonizacji na prawie niemieckim prawdopodobnie w 1391 lub 1465 roku powstała wieś Mrukowa. W tym czasie powstała też Brzezowa. Ze względu na charakterystykę Beskidu Niskiego rolnictwo rozwijało się tu szybciej niż wśród innych pasm górskich. Być może w okolicach Bucznika zakładano wtedy pierwsze uprawy. Na tych terenach istniało również pasterstwo. Ludność tego obszaru na pewno utrzymywała się również z handlu, gdyż w okolicy – przez pobliski Nowy Żmigród - przebiegały ważne trakty handlowe. W pierwszej połowie XV wieku na teren Beskidu Niskiego wkroczyli pasterze wołoscy. Wraz z Rusinami uformowali się w grupę etniczną zwaną Łemkami. Osiedlili się oni m.in. w Brzezowej. Góra Bucznik stanowiła naturalną granicę między osadnictwem łemkowskim a polskim. Łemkowie będąc chrześcijanami obrządku wschodniego budowali w swoich miejscowościach cerkwie. Nie uczynili jednak tego w Brzezowej, gdyż Brzezową zamieszkiwali również w dużej części Polacy.

Fot. 5 "Delegacja Łemków przybyła na uroczystości. Fotografia grupowa." 1933. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Wieś w 1516 r. była własnością Andrzeja Stadnickiego. Rewizja miejscowości w 1702 roku ukazała iż w Brzezowej było 2.5 łana pól, gdyż pozostałe łany wsi „mówią komisarze, położone w wielkich górach, rozarastały², do uprawiania i orania niesposobne”.³

Podczas konfederacji barskiej w 1770 roku w okolicach Bucznika toczyły się walki konfederatów z wojskami rosyjskimi.

W wyniku I rozbioru Polski góra Bucznik znalazła się pod administracją Austriacką.

W roku 1880 na zachodnich stokach Bucznika, w obrębie wsi Mrukowej, powstała pierwsza kopalnia ropy naftowej.

Zarówno I Wojna Światowa mimo położenia niedaleko serca walk tzw. Bitwy Gorlickiej, jak i II Wojna Światowa, nie przyniosła zagłady i zniszczenia na teren okolicy Bucznika. Po zajęciu tych ziem przez Armię Czerwoną, Brzezową opuściło 264 Łemków. Pozostałe 5 rodzin spod Bucznika swoje domostwa opuściły w ramach Akcji „Wisła” w 1947 roku.

W 1 połowie lat 50 XX wieku niedaleko drugiej, zachodniej kulminacji Bucznika (Pagórka) prowadzono odwierty wiertnicze. W tym czasie założono kolejną w historii Bucznika kopalnię ropy naftowej. Przestała jednak ona istnieć w 2018 roku.

---

² Archaicznie: pozarastały (przyp. aut.)

³ Ks. Sarna W., *Opis Powiatu Jasielskiego*, Jasło 1908, s. 496

Po powstaniu Magurskiego Parku Narodowego w drugiej połowie lat 90 przez Bucznik poprowadzono zielony szlak PTTK, który rozpoczyna się w Gorlicach a kończy w Ożennej.

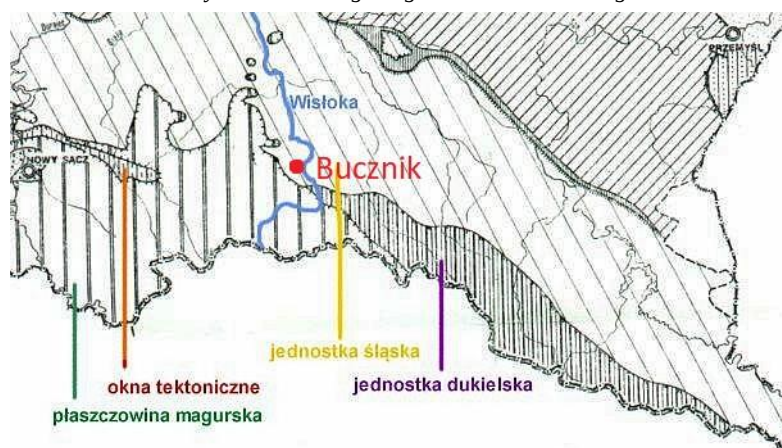
Obecnie Brzezową zamieszkuje ok. 370 mieszkańców, a Mrukową ok. 630. W Brzezowej istnieje kościół pw. Św. Wojciecha, który jest filią parafii w Skalniku.

4. Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego

4.1 Budowa geologiczna

Budowa geologiczna tego regionu, podobnie jak reszty Beskidu Niskiego, jest skutkiem potężnych ruchów fałdowych orogenezy alpejskiej w paleogenie oraz w najstarszej epoce okresu neogenu tj. miocenie. Bucznik leży na płaszczynie śląskiej, niedaleko trójstyku trzech płaszczewin: magurskiej, dukielskiej i śląskiej, które w czasie ruchów fałdowych nasunęły się na siebie.

Ryc. 4 "Budowa geologiczna Beskidu Niskiego"⁴

Góra zbudowana jest wyłącznie ze skał osadowych nazywanych fliszem karpackim. Są to piaskowce, łupki i skały osadowe pochodzenia organicznego, które osadziły się w Oceanie Tetydy na południe od współczesnego łuku Karpat w erze mezozoicznej, a w późniejszym czasie sfałdowane, wypiętrzone i nasunięte w formie złożonych struktur fałdowych zwanych płaszczewinami. Przyczyną tych ruchów była kolizja płyty afrykańskiej i euroazjatyckiej związana z ruchem płyt litosfery ziemskiej. Profil litograficzny otworu MRUKOWA 17 leżący niedaleko zachodniej kulminacji

---

⁴ Sercu bliski Beskid Niski: Geomorfologia Beskidu Niskiego (X 2022), <http://www.beskid-niski.pl> strona internetowa Sercu Bliski Beskid Niski

góry pokazuje, że wzniesienie zbudowane jest głębiej z piaskowców należących do piaskowców cergowskich powstałych w miocenie dolnym – senonie. Od poziomu 711,50 m do 665,50 m głębokości nie występują żadne łupki. Pojawiają się one dopiero na poziomie 665,50 m jako łupki szare należące do łupków cergowskich. Są one jednak w 5%-20% zmieszane z piaskowcami. Na poziomie ok. 644 metrów w łupkach zauważalne są żyłki kalcytu. Na poziomie ok. 550 metrów łupki cergowskie ustępują łupkom z warstw menilitowych, a na poziomie ok. 270 metrów warstwy menilitowe ustępują łupkom z warstw krośnieńskich. Na poziomie 220 – 160 metrów głębokości występują łupki szare, łupki brunatne, piaskowce żółtawoszare, łupki ciemnoszare, łupki stalowoszare. Od poziomu 160 m znów dominują piaskowce, głównie szare, należące do warstw krośnieńskich dolnych. Do 10 metrów pod ziemią widoczne są piaskowce żółtoszare, drobnoziarniste, mikowe, chropawe, oblepione żółto-szarą gliną.⁵

Fot. 6 „Flisz Karpacki – Jabłonki”. Wyk. Tomasz Kuran aka Meteor2017, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=305163>

Obecność piaskowca w wyższych partiach wzniesienia może oznaczać że doszło do zjawiska inwersji terenu. „Polega ono na tym, że zachowane w synklinach⁶ piaskowce magurskie, jako odporne na działanie erozji tworzą wyniosłości, a wzdłuż antyklin⁷, gdzie pokrywa twardych skał została już zdarta, rozwijają się doliny.”⁸

---

⁵ PIG: Otwory wiertnicze (X 2022)

www.otworywiertnicze.pgi.gov.pl/Details/Information/54576 strona internetowa PIG

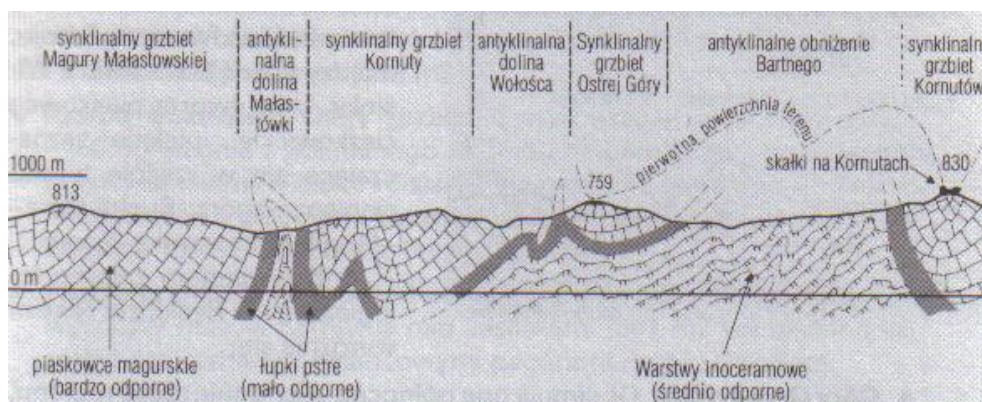
⁶ W geologii: wklęsły fałd. (przyp. aut.)

⁷ W geologii: wypukły fałd. (przyp. aut.)

⁸ Luboński P. (red.), *Przewodnik dla prawdziwego turysty. Beskid Niski*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Pruszków 2015, s. 20

Poniżej na Ryc. 5 przedstawiona jest inwersja terenu na przykładzie zachodniej części Pasma Magurskiego

Ryc. 5 "Rzeźba inwersyjna - przekrój przez Pasma Magurskie"⁹

4.2 Rzeźba terenu

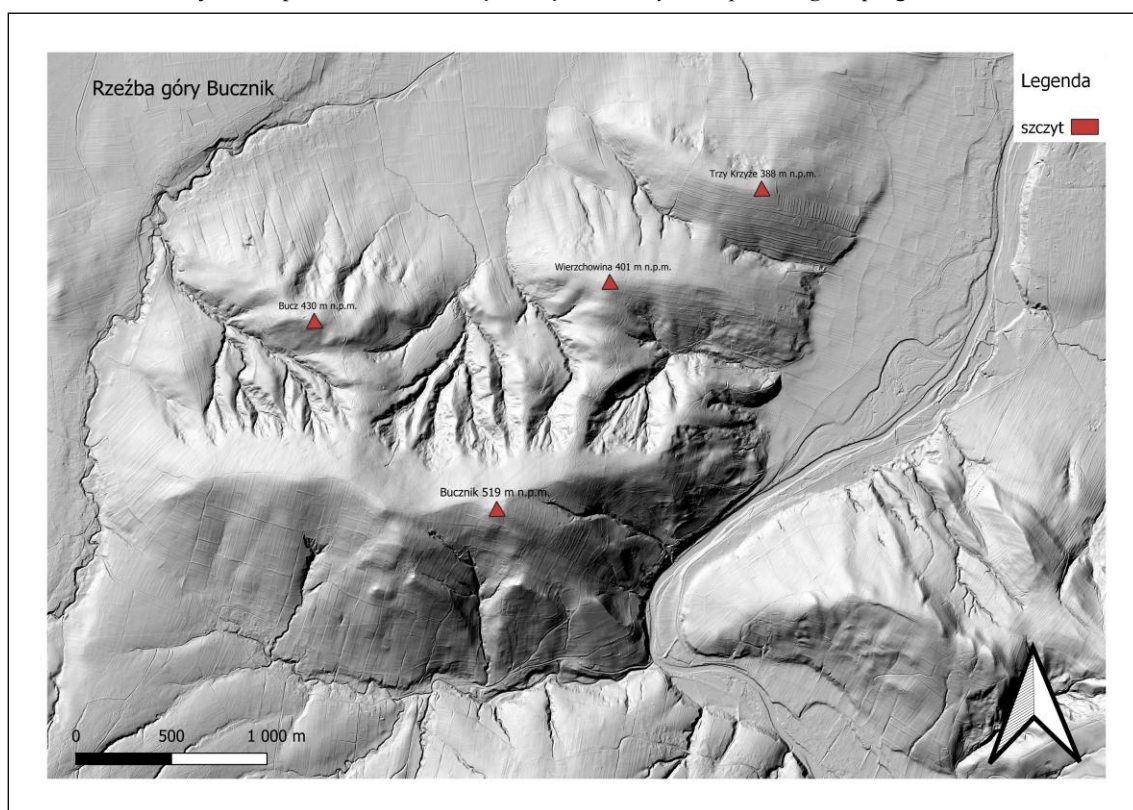
Bucznik należy do gór niskich, jest szczytem poniżej przeciętnej wysokości gór w Beskidzie Niskim. Masyw Bucznika dzieli się na 4 części: 1) ze szczytem Pagórek (519 m n.p.m.), 2) z Bucznikiem (519 m n.p.m.), 3) z Buczem (430 m n.p.m.) i Wierzchowiną (401 m n.p.m.). W pracy charakterystyce poddałem główną część masywu, czyli części 1) i 2).

Masyw Bucznika jest dwuwierzchołkowy, położony na osi wschód-zachód (Ryc.6). Od wschodu góry, z kierunku północno-wschodniego z wysokości 310 m n.p.m. wysokość rośnie dosyć często nakreślonymi izohipsami. Grań nieco bardziej wypłaszcza się na poziomie 370 m n.p.m. Przy wysokości ok. 420 m n.p.m. grań kieruje się bardziej w stronę zachodnią. Pierwszym szczytem od wschodu i niższym jest tytułowy Bucznik. Liczy on 518,72 m n.p.m. Idąc dalej grzbietem w kierunku zachodnim mijamy obniżenie 502,6 m n.p.m. i osiągamy drugi, wyższy wierzchołek masywu: Pagórek, który liczy 519,50 m n.p.m. Zwyczajowa więc nazwa masywu wzięła się od niższego wierzchołka góry, a nie wyższego – Pagórka. W zaokrągleniu dwa wierzchołki mają wysokość 520 m n.p.m. dla Pagórka i 519 m n.p.m. dla Bucznika. Dalej, za szczytem Pagórek grań bierze łuk w kierunku północnym. Przy wysokości 450 m n.p.m. ostro łamie się na południe, coraz łagodniej schodząc do siodła o wysokości 385,1 m n.p.m., które jest punktem granicznym między

⁹ Tamże, s. 21

masywem opisywanej góry a masywem Trzech Kopców (696 m n.p.m.). Z grzbietu stoki góry Bucznik dosyć stromo opadają w dół w kierunku południowym. Najstromejszym stokiem jest jednak stok wschodni, który zaczyna się nad brzegami rzeki Wisłoki. To właśnie erozyjna działalność rzeki (silna erozja wgłębna) wystrzyła charakter wschodnich stoków góry Bucznik. Południowo-wschodnia część w obrębie grzbietu na wysokości 400 m.n.p.m. tworzy małe wywłaszczenie o nazwie Wójtowa Góra. Dalszą część stoku południowego przecinają dwa strumienie. Północny stok jest bogaty w różne źródła i potoki o dużym spadku. Największa deniwelacja względna na badanym obszarze wynosi 232 m i znajduje się we wschodniej części góry Bucznik, od strony głęboko wciętej przełomowej doliny Wisłoki.

Ryc. 6 Mapa z dobrze widoczną rzeźbą terenu. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS

Minimalne deniwelacje względne (wybitność szczytu), czyli minimalna wysokość potrzebna do zejścia z danego szczytu przed wejściem na inny szczyt występuje między Bucznikiem a Buczem i wynosi 109 m oraz między Bucznikiem a Wierchowiną i wynosi 138 m. Na północnym stoku znajdują się liczne formy terenu zwane osuwiskami (Zał. 1). Osuwiska powstają wskutek osunięcia się mas skalnych lub zwietrzliny mocno nasiąkniętych wodą po warstwach nieprzepuszczalnych łupków będących warstwą poślizgu dla zwietrzliny wyżej położonej. Miejsce skąd osunął się grunt nazywamy niszą osuwiskową, drogę jaką przebył materiał – rynną osuwiskową,

a miejsce gdzie zgromadził się materiał – językiem osuwiskowym. Większość z bucznikowych osuwisk jest aktywna jedynie okresowo.¹⁰

4.3 Warunki klimatyczne

Beskid Niski, w którym leży Bucznik zaliczany jest do karpackiej dzielnicy klimatycznej. Na klimat ma tu wpływ głównie ukształtowanie powierzchni. Mimo, że nie są to duże wysokości bezwzględne, to wraz z jej wzrostem klimat staje się stopniowo chłodniejszy i bardziej surowy. Dolne partie Bucznika należą do piętra klimatycznego umiarkowanie ciepłego o średniej wieloletniej temperaturze 6-8°C. Partie szczytowe (powyżej ok. 450 m n.p.m.) należą już do piętra klimatycznego umiarkowanie chłodnego (4-6°C).

Poniżej w Tab.1 zostały zestawione wartości średnich rocznych temperatur dla piętra umiarkowanie ciepłego.

Nowy Żmigród (3,5 km od Bucznika). Wysokość stacji 323 m n.p.m.¹¹

Tabela 1 Średnie roczne temperatury w Nowym Żmigrodzie

Średnia temperatura			Piętro klimatyczne
lipca	stycznia	roczna	Umiarkowanie ciepłe
19°C	-1,5°C	8,7°C	

Wartości średnich rocznych temperatur dla dolnej części piętra umiarkowanie chłodnego, do którego należy szczyt Bucznika.

Kolanin (4 km od Bucznika). Wysokość stacji 527 m n.p.m.¹²

¹⁰ PIG: GeoLOG (X 2022)

www.geolog.pgi.gov.pl strona internetowa GeoLOG

¹¹ Meteoblue: Archiwum symulacji pogody <https://www.meteoblue.com/pl> (X 2022) strona internetowa Meteoblue

Tabela 2 Średnie roczne temperatury na Kolaninie

Średnia temperatura			Piętro klimatyczne
lipca	stycznia	roczna	Dolna część umiarkowanie chłodnego
17°C	-4°C	6,9°C	

Różnica rocznych temperatur między dolną częścią klimatu umiarkowanie chłodnego a klimatem umiarkowanie ciepłym wynosi zatem około 1,6°C.

Różnicę widać także w opadach, które w wyższych partiach są większe. Ze względu na charakter gór niskich nie obserwuje się inwersji opadowej, widać jedynie zależność wzrostu rocznej sumy opadów wraz z wysokością. Trudno zaobserwować na tak małym terenie występowanie wyraźnego cienia opadowego, występują one jedynie lokalnie i dodatkowo tylko w okresie letnim przy występujących opadach konwekcyjnych. Mogą one na stokach dowietrznych dawać znacznie większe sumy opadów niż na stokach zawietrznych. W zimie przy dominującym zachmurzeniu warstwowym towarzyszącym przechodzeniu zazwyczaj frontów ciepłych i rozległych ale mało intensywnych opadów rozlewnych nie ma znaczących różnic w sumie opadów na stokach o różnej ekspozycji.

Nowy Żmigród (3,5 km od Bucznika) wysokość stacji 323 m n.p.m., oraz Kolanin (4 km od Bucznika) wysokość stacji 527 m n.p.m.¹³

Tabela 3 Zestawienie danych klimatycznych z Nowego Żmigrodu i Kolanina

Średni opad (mm)			Piętro klimatyczne
lipca	stycznia	roczny	
101	45	61	Um. ciepłe
245	60	142	Dln. część um. chł.

Na obszary Bucznika docierają charakterystyczne dla Beskidu Niskiego wiatry typu fenowego, lokalnie zwane wiatrami dukielskimi. Jest to ciepły, suchy, silny i porywisty wiatr, który wieje ku dolinie z południa. Na Podhalu znany jest pod nazwą „halny” a w Sudetach „polak”. Da się zaobserwować przy występowaniu tego typu

¹² Tamże

¹³ Tamże

sytuacji anemologicznej widoczny za głównym grzbietem Beskidu po stronie słowackiej wał fenowy, a od Pogórza Jasielskiego charakterystyczne *chmury altocumulus lenticularis* tworzące widoczne na niebie zachmurzenie przypominające soczewki. Kolejne zjawiska towarzyszące sytuacji fenowej mogą stanowić zagrożenie gwałtownymi roztopami na wiosnę lub utrudnieniami w transporcie poprzez pojawiające się zawieje i zamiecie śnieżne. Niejednokrotnie w okresie zimy główna droga łącząca Duklę z Gorlicami (DW993) jest nieprzejezdna. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że dominują w regionie wiatry zachodnie związane z położeniem całej Polski w komórce cyrkulacyjnej Ferrela.

Liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi ok. 100 dni. Liczba tych dni oczywiście dłuższa jest na stokach o ekspozycji północnej Bucznika, ale nie tylko przez samą specyfikę mniejszej ilości docierających promieni słonecznych. Jest to również spowodowane obecnością lasu na północnym skłonie góry i wielu osuwisk i związanych z nimi licznymi wklęsłymi formami terenu, które utrudniają topnienie się śniegu, a sprzyjają nawiewaniu i gromadzeniu się go tam w większej ilości. Śnieg w partiach szczytowych i na południowym stoku topi się w szybszym tempie, na co wpływ ma większa ilość docierających promieni słonecznych oraz niezalesienie tych obszarów.

Okres wegetacyjny trwa ok. 200 dni.

4.4 Hydrografia terenu

Najważniejszym ciekim wodnym jakim przepływa w sąsiedztwie Bucznika jest rzeka Wisłoka należąca do zlewni Morza Bałtyckiego i jest dopływem I rzędu Wisły. Ta jedna z dłuższych rzek Podkarpacia, która u podnóża zachodniego stoku góry Bucznik tworzy mały przełom. Wisłoka ma swoje źródła ok. 50 km wcześniej, w okolicach opuszczonej wsi Radocyny w małopolskiej części Beskidu Niskiego. W Krempnej na Wisłoce znajduje się zaporę wraz ze sztucznym zbiornikiem małej retencji, który ma chronić okolicę przed powodzią. Wisłoka charakteryzuje się wezbraniem wiosennymi, letnimi i zimowymi, co klasyfikuje ją do rzeki o reżimie niewyrównanym. Zasilanie Wisłoki jest deszczowo – gruntowo – śnieżne. Najniższy poziom Wisłoka odnotowuje w grudniu, kiedy to suma opadów jest nieduża i rozpoczyna się zimowa retencja opadu w postaci pokrywy śnieżnej. Największe zagrożenie powodziowe występuje w lecie, kiedy to mogą pojawić się deszcze nawalne

(burzowe komórki konwekcyjne) dające w krótkim czasie dużą sumę opadu, co powoduje nagłe wezbrania górskich potoków i kumulacje wezbrań w dolinie i nagłe wezbrania okolicznych cieków wodnych. W obecnej literaturze hydrologicznej takie lokalne podtopienia określane są jako flash flood (powodzie błyskawiczne), które zdarzają się również na tym terenie.

Fot. 7 Wisłoka we wsi Mytarz. Wyk. Kacper Janiga

Większe ciekі wodne w okolicach Bucznika to Szczawa przepływająca przez Mrukową, Glinczany Potok również przepływający przez tą wieś, oraz Pachniączka płynąca przez Pielgrzymkę. Pachniączka wpada do Kłopotnicy (odwadniającej masyw Magury Wątkowskiej), która następnie zasila Wisłokę. Glinczany Potok łączy się ze Szczawą, która ok. 2 km dalej wpływa do Wisłoki.

Niedaleko Bucznika na Pachniączce płyną kaskadowe wodospady tzw. Ruskie Wodospady, a w dalszej okolicy na innych potoku płynie jeden z najbardziej znanych wodospadów Beskidu Niskiego czyli Wodospad Magurski.

Po stokach Bucznika płynie wiele potoków, które są w większości dopływami Szczawy. Na stoku południowym i zachodnim bieg zaczynają jedynie trzy ciekі wodne, z czego dwa bezpośrednio zasilają Wisłokę. Odwrotna sytuacja dzieje się na stoku północnym, gdzie wypływa duża ilość mniejszych i większych głęboko wciętych potoków tworzących malownicze dolinki wciosowe (V-kształtne). Większość z nich jest jednak ciekami okresowymi, płynącymi jedynie np. po opadach deszczu, lub podczas wiosennych roztopów. Czystość górskich potoków u północnych podnóży

Buczniaka klasyfikowana jest na I klasę, gdyż wykorzystywane są do zaopatrzenia Samokłesk w wodę pitną.¹⁴

4.5 Warunki glebowe

Na obszarze Buczniaka dominują głównie, jak w całym Beskidzie Niskim, gleby brunatne kwaśne i gleby płowe. Gleby te powstały na zwietrzelinie warstw krośnieńskich fliszu karpackiego. Ich skład odpowiada glinie lekkiej lub średniej. Gleby brunatne, które są umiarkowanie wilgotne, tworzą dobre podłoże dla lasów bukowych i jodłowych.

Tereny porośnięte lasem sosnowym różnią się pod względem glebowym - długotrwała uprawa sosen, które stanowią tu sztuczne nasadzenia spowodowała silne wylugowanie i zakwaszenie pokrywy glebowej. Nie wytworzyło to jednak typowych dla boru sosnowego gleb bielicowych.

W sąsiedztwie Wisłoki pokrywą glebową tworzą mady, czyli gleby aluwialne, zbudowane z наносów rzecznych (aluwiów), są jednak ze względu na charakter górski rzeki zasobne w grubszy materiał (żwir).

„Wiele gleb użytków zielonych oraz młodych sosnowych i brzoźowych lasów było dawniej użytkowane ornie. Świadczy o tym płytki, kamienisty profil glebowy oraz deficyt wody. Gleby głębsze są najczęściej wylesione i zamienione na użytki rolne.”¹⁵

4.6 Flora

Flora góry Buczniak związana jest w wysokością, klimatem, typem podłoża skalnego, a także z wpływem człowieka na przyrodę tej góry. Dużą część wzniesienia zajmują lasy. Odznaczają się one różnorodnością gatunków drzew.

W górnych partiach góry, w piętrze regla dolnego, obok naturalnie występującej jodły i buka spotkamy sztucznie introdukowaną sosnę. Na miejscu byłych pastwisk i byłych gruntów ornych, wręcz na masową skalę sadzono modrzewie, wspomniane wyżej sosny, ale także brzozy i świerki.

---

¹⁴ PIG: GeoLOG (X 2022)

www.geolog.pgi.gov.pl strona internetowa GeoLOG

¹⁵ Lach J., *Ewolucja i typologia krajobrazu Beskidu Niskiego z uwzględnieniem gospodarczej działalności człowieka*, Wyd. Naukowe WSP, Kraków 1975, s. 24

W niższych partiach wzniesienia, w piętrze pogórza, rośnie nadto brzóz, jesionów, wiązów, jaworów, topoli, grabu, lip, osik oraz olszyn. Drzewa te stanowią charakterystyczny dla naszego klimatu wielogatunkowy grąd liściasty w polskich Karpatach tworzący piętro pogórzy. Jest to ze względów położenia w niższych partiach i dobrych warunków klimatycznych i glebowych piętro najbardziej przekształcone przez człowieka na grunty orne lub w dolinach przeznaczone pod zabudowę i pozbawione naturalnego zbiorowiska leśnego. W rejonach lasu łąkowego możemy spotkać wierzby i olchy.¹⁶

Podszyt lasów bogaty jest w leszczyne, podrosty bukowe i praktycznie wszędzie w podrosty sosnowe z samosiewu.

Runo składa się z paproci i narecznicy samczej, jakże pięknie rozkwitających w maju zawilców gajowych oraz polaci jeżyny gruczołowatej. Na uwagę zasługuje popularnie występujący czosnek niedźwiedzi, który lubi ziemię żyzną, próchniczną, utrzymującą wilgoć, o odczynie obojętnym lub lekko alkalicznym i cieniste lub półcieniste stanowiska.

Lasy i łąki są rozdzielone krzewami tarniny, dzikiej róży, czernicy, kępami nawłoci pospolitej oraz podrostami drzew.

Na łąkach występuje wiele kwiatów typowych dla łąk Beskidu Niskiego, takich jak arnika górską, dziewanna pospolita, jaskier kosmaty, mniszek lekarski, niezapominajka leśna, koniczna łąkowa, gwiazdnica gajowa, konwalia majowa, świerżbek pospolity, tojad dziubaty, bardzo powszechna stokrotka pospolita i objęty ochroną dziewięsiś bezłodygowy. „Dobrze nasłonecznione południowe zbocza sprzyjają występowaniu gatunków kserotermicznych, takich jak dąbrówka kosmata, dzwonek brzoskwiniolistny, chaber drakiewnik czy goździk kropkowany.”¹⁷

Oprócz trawy porastającej pastwiska na obszarach wypasu rośnie koniczyna biała, chętnie zjadana przez zwierzęta, krwawnik pospolity, przywrotnik pasterski, szaflwia łąkowa. Decydującymi czynnikami zapewniającymi wzrost są: odpowiednia

---

¹⁶ Krygowski W., *Beskidy. Beskid Niski i Pogórze. Przewodnik*, Wyd. „Sport i Turystyka”, Warszawa 1967, s. 29

¹⁷ 4. Zielone podkarpacie: Beskid Niski (X 2022) www.zielonepodkarpacie.pl/pasma-gorskie/beskid-niski/ strona internetowa Zielone podkarpacie

wilgotność gleby, następnie zasobność w składniki pokarmowe i odpowiednie użytkowanie, głównie koszenie lub regularny wypas.

4.7 Fauna

„Zwierzostan Beskidu Niskiego nie odbiega zasadniczo od tego, który występuje w sąsiednich pasmach Karpat. Wykazuje liczne podobieństwa do bieszczadzkiego, choć jest od niego nieco uboższy.”¹⁸

Bucznik będąc położony stosunkowo do całego Beskidu Niskiego w dosyć zaludnionym miejscu, nie stwarza najlepszych warunków do zamieszkania tego terenu przez najdziksze gatunki zwierząt.

Na szczególną uwagę zasługują tutaj ssaki drapieżne jakimi są wilki, które według podań okolicznych mieszkańców mieszkają w lasach Bucznika, od czasu do czasu wychodząc w stronę zabudowy mieszkaniowej.

Z dużych ssaków zamieszkujących Bucznik dominantem jest jelen szlachetny i sarna europejska. Ostatnimi czasy można zobaczyć wzrost liczby populacji dzików euroazjatyckich, które watahami obchodzą bucznikowe pola buchtując glebę w poszukiwaniu pożywienia.

Lasy Bucznika są dobrym schronieniem dla awifauny. „Dominującymi gatunkami ptaków leśnych są zięba i rudzik. Występują tu wszystkie krajowe gatunki dzięciołów.”¹⁹ Gęste lasy jodłowo-świerkowo-bukowe zamieszkuje puszczyk uralski który jest najliczniejszą sową Beskidu Niskiego. Kolejnymi większymi przedstawicielami awifauny są orliki krzykliwe i myszołowy zwyczajne.

Obszary wilgotne lubi zamieszkiwać objęty ochroną płaz salamandra płamista oraz żaba kumak górski. Na nasłonecznionych stokach Bucznika grzeją się żmije zygzakowate, zaskrońce i duża ilość jaszczurek zwinek. Z bezkręgowców na terenach Bucznika zauważyłem jelonka rogacza i nadobnicę alpejską.

5. Jednostki krajobrazu

---

¹⁸ Luboński P. (red.), *Przewodnik dla prawdziwego turysty. Beskid Niski*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Pruszków 2015, s. 32

¹⁹ <https://www.zielonepodkarpacie.pl/pasma-gorskie/beskid-niski/>

Teren góry Bucznik pod względem wysokości zasadniczo dzieli się na dwa piętra: piętro pogórza i piętro regła dolnego. Nie są one jednak bardzo dobrze zauważalne w terenie, ponieważ z czasem wiele czynników takich jak działalność człowieka związana z rolnictwem czy przemysłem wprowadziła w krajobraz Bucznika pewne zmiany, które stworzyły nowe jego jednostki. Ja w swojej pracy na podstawie obserwacji terenowych wydzieliłem ich 11 według ich położenia, pochodzenia, funkcji jakie one pełnią, a także odmiennego wyglądu. Wykonałem to na podstawie wiedzy własnej, oraz ortofotomap dostępnych na stronie geoportal.

Działalność człowieka na tym wzniesieniu i jego krajobrazie odcisnęła głęboko swoje piętno. Antropogeniczne pochodzenie ma przede wszystkim zabudowa mieszkaniowa. Człowiek już wiele set lat temu dla swoich celów m.in. upraw samozaopatrzeniowych i hodowli zwierząt zagospodarował stoki góry aby utworzyć na nich grunty orne oraz łąki i pastwiska dla wypasu zwierząt. Z czasem jednak niektóre grunty orne oraz łąki i pastwiska przeznaczono na zalesienie lub samoistnie zaczęły zarastać. Stąd na stokach Bucznika można odnaleźć wiele porolniczych lasów liściastych oraz porolniczych borów mieszanych.

Po odnalezieniu ropy naftowej na górze otworzono kopalnię ropy naftowej, która jednak w 2018 roku przestała istnieć. Ślad po przemysłowej działalności człowieka mimo wszystko pozostał. Dlatego wydzieliłem również jednostkę o nazwie tereny poprzemysłowe.

Kolejne jednostki terenu związane są z samą specyfiką góry, czyli z jej piętrowością. Jak wyżej wspomniałem, górę Bucznik można podzielić pod względem wysokości na piętro pogórza i piętro regła dolnego. W wyższych partiach Bucznika możemy spotkać więcej drzew bukowych, które tworzą buczynę karpacką, a w niższych partiach zauważymy przewagę liczebną innych drzew liściastych, które tworzą wielogatunkowy las liściasty piętra pogórza.

Położenie także odgrywa istotną rolę w kształtowaniu się jednostek krajobrazu. Na terenach położonych nad rzeką napotkamy się na las łęgowy, na którym dzięki warunkom glebowym rosną drzewa wierzbowe, olchowe, jesionowe i dębowe. Istnienie stoków północnych również wpływa na to jaki mamy tam krajobraz. W przypadku Bucznika nie są one prawie w ogóle użytkowane w celach rolniczych, gdyż sama charakterystyka stoków północnych nie sprzyja klimatycznie rolnictwu, a także

trudniejszy jest dostęp dla człowieka z okolicznych terenów zamieszkałych. Praktycznie cały stok północny porasta stary bór mieszany, którego eksklawy można spotkać również w innych częściach góry.

Na tych obszarach rolniczych, które nie są w żaden sposób użytkowane zachodzi zaroślowa sukcesja roślinna.

Obszar wokół góry Bucznik posiada wiele mikrotoponimów, czyli nazw nadawanych przez miejscową ludność dla niewielkich części gruntu, lub części wsi. Bardzo często związane one są z krajobrazem nazwanego terenu, bądź jego właścicielami. Tak więc sama nazwa góry Bucznik oznacza miejsce gdzie rosną buki. Nazwa „Wątoka” może oznaczać obszar przez który biegnie potok, „Dzielnica” rozległe wydzielone miejsce, „Ubocz” pewien rodzaj zbocza lub spokojny, oddalony od ludzi teren. „Wygon” to miejsce lub droga przez którą „wyganiało” się zwierzęta pasterskie, „Zapłocie” drogę lub obszar który leżał bezpośrednio za płotami gospodarstw. Nazwa przełęczy Dołki być może została nadana przez ludzi którzy zauważyli siodłową rzeźbę tego terenu, czyli „dołek” między dwiema górami. Nazwy części wsi „Opalkówka”, „Kocurówka”, las „Gamracz”, czy nazwa wzniesienia „Wójtowa Góra” zapewne pochodzą od nazwisk właścicieli gruntów lub od pełnionej przez nich funkcji. W nazwach przysiółków Brzezowej możemy znaleźć ślady dawnego osadnictwa łemkowskiego w tej wsi. „Niżni Koniec” i „Wyżni Koniec” to nieco spolszczone nazwy łemkowskie, które oznaczają części wsi położone na wyższym bądź niższym terenie.

5.1 Granice wydzielonych typów krajobrazu

Granice niektórych wydzielonych typów krajobrazu, szczególnie na terenach leśnych, było dosyć trudno określić, gdyż drzewa zarówno naturalnie występujące na Buczniku jak i sztucznie introdukowane szybko się rozmnażają, dlatego granica między buczyną karpacką, starym borem mieszanym, lasem łęgowym i wielogatunkowym lasem liściastym nie jest ostra i przy jej rozdzielaniu można było ją różnie zinterpretować. Najlepiej zauważalną (choć nie zawsze) granicą w lesie jest ta między sztucznie nasadzonymi młodnikami borów mieszanych a innymi liściastymi drzewami, gdyż owe drzewa iglaste często sadzono na obszarze całej działki, która zazwyczaj ma ostre, prostokątne lub kwadratowe kształty, co odznacza się w krajobrazie.

Ostra granica w krajobrazie występuje między zabudową mieszkaniową a gruntami ornymi, ponieważ gospodarze przy zakładaniu swoich gospodarstw dbali o to, aby istniała dobrze widoczna granica między ich zabudową zagrodową a gruntami ornymi, np. zakładając między tymi jednostkami ogrodzenie. Zachowanie granic bowiem na tym terenie jest dość trudne ze względu na dość dynamicznie zmieniającą się rzeźbę terenu (erozyjna działalność licznych potoków, liczne osuwiska). Zresztą nazwa potoku Kłopotnica w położonym nieopodal Foluszu wzięła się właśnie stąd, że potok ciągle przekształcając dolinę którą przepływa sprawiał „kłopoty” natury własności gruntów sąsiadujących ze sobą gospodarstw.

Górną granicę jednostki grunty orne wyznaczyłem tam, gdzie leżały najbardziej wysunięte ku szczytowi owe grunty. Wyżej znajdują się łąki i pastwiska, które oddzielają grunty orne od lasów. Strefę buforową między lasami a łąkami w wielu miejscach stanowi zaroślowa sukcesja roślinna, która płynnie rozgranicza łąki od lasów.

Obecnie granica między terenami przemysłowymi a innymi jednostkami krajobrazu jest dosyć symboliczna, ponieważ sukcesja roślinna zajęła cały ten teren, praktycznie nie pozostawiając większego śladu po byłej kopalni ropy naftowej.

Teraz zajmę się dokładniejszym opisem wydzielonych jednostek krajobrazu, których mapa z granicami dostępna jest w Zał. 2.

5.1.1 Zabudowa mieszkaniowa

Zabudowa wsi Mrukowa i Brzezowa położona jest z zachodniej i południowej strony Bucznika. W granicach opisywanego przeze mnie terenu znajduje się także mała część zabudowy mieszkaniowej wsi Mytarz, leżącej nad Wisłoką po wschodniej stronie góry.

Mrukowa ma cechy owalnicy i wielodroźnicy, Brzezowa zaś łańcuchówki. Budownictwo obydwu tych wsi jest jednorodzinne zagrodowe. Oprócz domu jednorodzinnego na swojej działce właściciel zazwyczaj ma garaż, stodołę, lub oborę. Położenie wsi związane jest z rzeźbą terenu i siecią dróg. Gdy setki lat temu zakładano wsie, brano pod uwagę bliskość do drogi i szlaku handlowego, który w przypadku Mrukowej i Brzezowej przebiegał przez Nowy Żmigród. Łatwiej było założyć wieś w dolinie i wzdłuż albo w pobliżu istniejącej drogi, niż na szczycie góry, która nie była tak łatwo dostępny. Do dziś żaden dom nie znajduje się na dalekich stokach góry, lecz

każdy jest skupiony razem z innymi domami w dolinie. Przez obydwie wsie płyną potoki i ciek wodne, co również miało wpływ na usytuowanie wsi, gdyż bliski dostęp do wody miał niegdyś większe znaczenie niż dziś, w erze wodociągów i studni głębinowych. Nie bez znaczenia miał charakter działalności człowieka. Zwierzęta hodowlane pędzone do obory zazwyczaj korzystały z zasobów wody w okolicznych potokach w dnie doliny.

Fot. 8 Zabudowa Brzezowej. Wyk. Kacper Janiga

5.1.2 Grunty Orne

To kolejna jednostka krajobrazu, położona w ścisłym sąsiedztwie domów i gospodarstw. Pola uprawne, podobnie jak zabudowa mieszkaniowa, nie znajdują się na wyższej wysokości, lecz dosyć nisko. Powody takiego usytuowania tych terenów są bardzo proste. Gospodarze mieli szybszy i łatwiejszy dostęp do pola, nie musieli wspinać się po stokach Bucznika i oddalać zbytnio od domów zwłaszcza, że słaba mechanizacja rolnictwa pojawiła się tu dość późno. Mieszkańcy utrzymujący się z rolnictwa zakładali więc pola w pobliżu domostw. Nie jest to jedyny powód. Wyżej ziemia jest mniej żyzna, płytsza oraz bardziej skalista, a klimat trochę surowszy, cechujący się krótszym okresem wegetacji, co nie sprzyja zakładaniu upraw, których głównym celem jest osiągnięcie obfitych plonów. Dużą rolę odgrywa także bliskość do wody. Grunty orne założono tylko po południowej i zachodniej stronie góry, nie tylko ze względu na bliskość wsi, ale także z powodu charakterystyki stoków południowych, które są cieplejsze od stoków północnych. Północne stoki Bucznika, mimo że wydają się być nieco łagodniejsze od południowych, są obfite w wiele nierówności terenu,

takich jak wyżej wspomniane osuwiska czy głębokie wąwozy i doliny wciosowe okresowo suchych potoków.

Grunty orne Brzezowej i Mrukowej cechuje duże ich rozczłonkowanie i rozdrobnienie. Powierzchnia gospodarstw przypadających na jedno gospodarstwo jest niewielka i co więcej jest w kilku kawałkach co obniża zarówno poziom specjalizacji jak i intensywność produkcji przez tutejszą ludność. Związane jest to z historią tego terenu, ponieważ te wsie, jak już wspomniałem w rozdziale 3, należały kiedyś do Cesarstwa Austriackiego – do Galicji. Po zniesieniu pańszczyzny w 1848 roku ziemię rozparcelowano w taki sposób, że na jednego chłopa przypadał niezbyt duży skrawek terenu. Sprawę pogorszyła kwestia dziedziczenia. Gospodarz który miał np. 4 synów, swoje pole dzielił na 4 części, aby każdy syn miał swoje pole. Z czasem doprowadziło to do ogromnej parcelacji gruntów ornych i kryzysu głodu. Dziś na szczęście rolnictwo nie jest jedynym i głównym źródłem utrzymania miejscowej ludności.

Na polach Bucznika uprawia się głównie zboża takie jak żyto, pszenżyto i jęczmień ozimy, ponieważ nie wymagają one bardzo żyznych gleb, oraz są odporne na mrozy. Z roślin okopowych popularne są ziemniaki. Większość upraw przeznaczona jest na cele samozaopatrzeniowe, nastawione na zaspokojenie potrzeb żywnościowych gospodarza, rodziny i posiadanej trzody, a nie na sprzedaż.

Fot. 9 Grunty orne. Wyk. Kacper Janiga

5.1.3 Łąki i pastwiska

Tradycja hodowlana pozostała po Łemkach, a na niezbyt urodzajnych glebach w wyższych częściach góry utrzymane zostało tradycyjne pasterstwo na Buczniku. Pastwiska zaczynają się nad gruntami ornymi i dochodzą do szczytowych partii góry. Dominacja tej jednostki krajobrazu zauważalna jest w obrębie zachodniego grzbietu

wzniesienia. Łąki i pastwiska nie znajdują się w ścisłym sąsiedztwie domów, lecz trochę dalej, gdyż nie wymagają takiego nakładu pracy co pola uprawne.

Na łąkach Bucznika pasą się głównie krowy i owce domowe. Pojedynczy gospodarze posiadają stadka owiec kameruńskich i koni. Hodowla ma głównie charakter mleczny, dlatego chów pastwiskowy jest tu zachowany, choć w wielu miejscach Polski krowy mleczne hoduje się już w trybie oborowym. Zauważyłem, że często z dawnych nieużytkowanych tradycyjnie pastwisk Beskidu Niskiego, na których baluje się siano czy produkuje kiszonkę tirami wozi się biomasę do daleko oddalonych miejsc Polski, gdzie dominuje chów intensywny (oborowy) ale również ukierunkowany na produkcję mleczną.

Fot. 10 Krowa pasąca się na zboczach Bucznika. Wyk. Kacper Janiga

Jednak nie każda łąka utrzymywana jest w celu wypasu zwierząt. Duża część z nich to po prostu nieużytki rolne, które od czasu do czasu są koszone. Na tych, które nie są koszone zachodzi proces naturalnej sukcesji zaroślowo-leśnej.

5.1.4 Zaroślowa sukcesja roślinna

Zaroślowa sukcesja roślinna występuje, jak wyżej wspomniałem, głównie na nieużytkach rolnych. Krzewy tarniny bardzo szybko rozrastają się na niezagospodarowanych przez człowieka terenach. Zarośla rosną również między polami lub działkami na miedzach, tworząc tym samym niejako granicę między nimi. Najszybciej i najczęściej do sukcesji zaroślowej zachodzi na granicy lasu. Jest ona strefą buforową czyli ekotonem między łąkami a lasem.

Do zarastania łąk przez krzewy dochodzi przez naturalne procesy przyrodnicze, które dążą do osiągnięcia stanu równowagi. Dla naszego klimatu najbardziej naturalnym zbiorowiskiem przyrodniczym jest las liściasty i mieszany klimatu umiarkowanego ciepłego, dlatego przyroda ciągle dąży do odtworzenia zbiorowiska leśnego. Obszar niegdyś zmieniony przez człowieka np. poprzez odkrzaczanie czy karczowanie drzew a następnie zostawiony, z czasem zarastany jest przez gatunki najpierw krzaczaste a potem drzewiaste. Ten naturalny proces nazywa się sukcesją wtórną.

Oprócz tarniny, tereny niezagospodarowane porasta dzika róża, kwitnąca na żółto nawłóć pospolita, jałowiec, popularna w niższych górach dereń świdwa, oraz

krzewy owocowe, np. jeżyny, oraz samosiejki drzew iglastych, np. sosen i krzewów liściastych, np. leszczyny. Jak już wspomniałem, w kolejnej fazie sukcesji wtórnej niektóre obszary porośnięte podrostami drzew i krzewami zamieniają się w las. To oznacza że te zespoły roślinne nie są zgrupowaniami statycznymi, lecz znajdują się w ciągłym rozwoju.

Fot. 12 Krzewy tarniny porastające nieużytki rolne. Wyk. Kacper Janiga

5.1.5 Porolniczy bór mieszany i porolniczy las liściasty

Ci gospodarze, którzy nie zostawili swoich pól i łąk odłogiem, zasadzili na nich drzewa. Są to głównie modrzewie, sosny i świerki z drzew iglastych, oraz brzozy z drzew liściastych. Te gatunki nie są wymagające, są światłochodne i charakteryzują się szybkim tempem wzrostu, więc nadają się do zasadzenia na terenach porolnych. Zalesienia takie były prowadzone w latach 50 i 60 XX wieku i są prowadzone do dziś. Niektórzy z gospodarzy skorzystali z dotacji unijnych na zalesienie terenów nieużytkowanych gruntów rolnych nieużytkowanych i przeznaczonych pod zalesienie.

Pośród tych drzew dominuje sosna zwyczajna, która dorasta do 30 metrów wysokości. Nie jest to jednak gatunek rodzimy. Na obszarach Beskidu Niskiego i Bieszczad sosna nigdy nie występowała naturalnie, nie ma tu swojego naturalnego zasięgu występowania. Tutaj ma więc ona antropogeniczne pochodzenie, a Beskid Niski w tym Magurski PN utworzony w 1997 r. słynie właśnie z tych sztucznych nasadzeń sosny.

Porolnicze lasy charakteryzuje równe zasadzenie drzew i ostre jego granice.

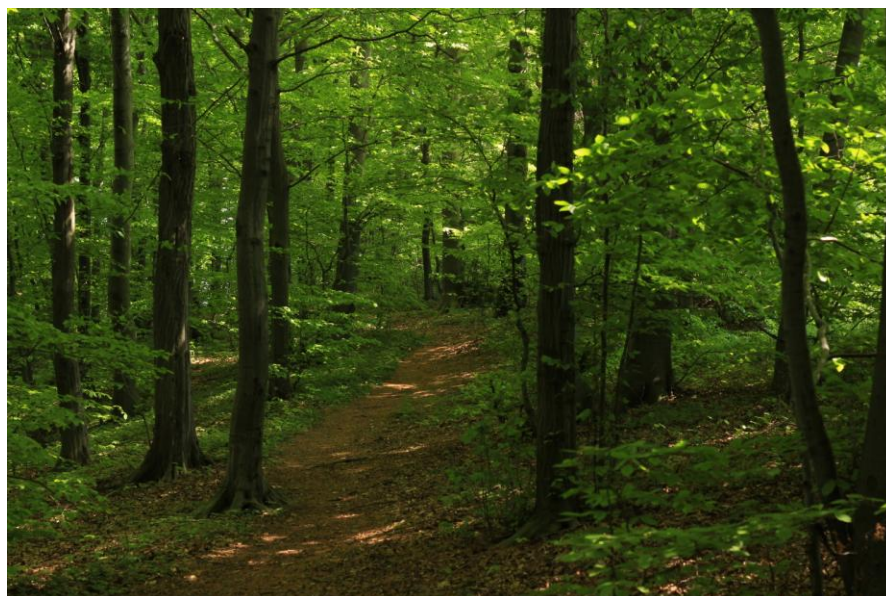
Lasy te znajdują się w większości na południowych i południowo-wschodnich stokach Bucznika, ponieważ tam niegdyś znajdowały się pola uprawne oraz pastwiska.

Linia nasadzeń sosnowych, modrzewiowych i brzozowych nakreśla nam dawną granicę rolno-leśną. Powyżej niej napotkamy naturalny drzewostan beskidzki składający się z jodły i buka.

5.1.6 Wielogatunkowy las liściasty piętra pogórza

To tak zwany grąd. Wyróżnia się raczej małym występowaniem buka, ale za to dużą ilością grabów, dębów, olsz, klonów i wiązów górskich. Jest typowym lasem dla piętra pogórza, czyli piętra niższego od regla dolnego i w związku z tym występuje w niższych partiach stoków Bucznika (do ok. 400 m n.p.m.), niżej niż buczyna karpacza. Na Buczniku grąd nie jest jednak wolny od drzew iglastych takich jak sosna czy świerk, które przez dużą ilość osobników nasadzonych przez człowieka na terenach porolnych, dokonują sukcesji w inne części góry i lasu.

Las piętra pogórza wytwarza więcej ściółki niż lasy iglaste i ma dosyć grube, ciągle przyrastające poziomy próchnice. Z tego względu niegdyś dokonano wykarczowania grądu na cele rolnicze, więc na terenie Bucznika zachowała się go mała ilość, szczególnie na terenach mało dostępnych takich jak strome odcinki zboczy i wąwozów.

5.1.7 Buczyna karpacka

Nazwa góry którą się zajmuje jest mocno związana z tą jednostką krajobrazu. Niegdyś zapewne całą górną część wzniesienia, czyli cały regiel dolny porastały buki. Buczyna karpacka jest najbardziej rozpowszechnionym zbiorowiskiem roślinnym w Beskidzie Niskim, dzieli się na 4 podzespoły: typowy, wilgotny z miesięcznicą trwałą, wilgotny z czosnkiem niedźwiedzim oraz suchy trawiasto – turzycowy. Szare pnie buków tworzą specyficzny krajobraz buczyny. Oprócz samego buka który jest głównym gatunkiem lasotwórczym buczyny, naturalnym drzewem rosnącym w buczynie jest jodła zwyczajna.

Młode buki, które tworzą podszyt buczyny zazwyczaj są w jednakowym wieku. Wynika to ze specyfiki rozmnażania się buka. Buk wytwarza ciężkie i osłonięte kolczastymi łupinami nasiona (tzw. bukowie). Jednak nie w każdym roku buki obradzają z taką samą intensywnością - raz na ok. 7 lat przypadają lata nasienne buka, podczas którego obradza on z o wiele większą intensywnością i tym samym większej ilości nasion buka udaje się zakorzenieć w ziemi. Orzeszki bukowe (bukiew) to również pożywienie dla dzikich zwierząt ale i przysmak dla człowieka, który może delectować się gorzkawym smakiem surowych lub bardziej słodkich prażonych nasion buka.

Buczyna rośnie głównie w wyższych partiach gór, ponieważ jest gatunkiem oceanicznym, który najlepiej rośnie w strefach gdzie jest więcej opadów, a takimi są szczyty Beskidu Niskiego.

Na Buczniku buczyna karpacka również występuje najliczniej w okolicach kulminacji wzniesienia oraz na jego północnych stokach, gdzie również na jego wschodnich stokach. Nie są to jednak jej duże skupiska. Często buczynę otaczają porolne lasy iglaste, które wkraczają w jej naturalny obszar występowania.

Fot. 15 W buczynie. Wyk. Kacper Janiga

5.1.8 Stary bór mieszany

Ta jednostka krajobrazu to pozostałość po buczynie karpackiej, która niegdyś porastała prawie całą górę. Bór składa się w dużej mierze z jodeł, które wchodzi w skład buczyny. Jodła to drzewo iglaste, które potrafi osiągnąć duże rozmiary. Zazwyczaj dorasta do 50 metrów i potrafi przeżyć 400 lat. Jodły znajdujące się na Buczniku mają około 90-100 lat. Oprócz jodeł w starym borze znajdziemy mnogo świerków i sosen, ponieważ jodły mające dobre zastosowanie w budownictwie były wycinane a na ich miejscu były sadzone świerki i sosny. Z wydzielin jodły, czyli „spadzi” robiony jest miód spadziowy, który sprzedawany jest przez pszczelarza w Brzezowej.

Na Buczniku bór mieszany stanowi największą jednostkę krajobrazu, gdyż porasta prawie całe jego północne stoki.

Fot. 16 Bór jodłowy. Wyk. Kacper Janiga

5.1.9 Las łęgowy

Las łęgowy to las występujący na terenach przyrzecznych i wilgotnych. Rośnie na glebach aluwialnych stworzonych z żyznych наносów rzecznych. Głównymi gatunkami drzew występujących na łęgach są olchy, topole i wierzby, oraz krzewy leszczyny. Roślinność lasów łęgowych nie ma związku z klimatem, ale z specyfiką siedliska. Na terenie Bucznika las łęgowy znajduje się u wschodnich podnóży góry, zaraz przy rzece Wisłóce. Lasy z elementami łęgu znajdują się także wzdłuż potoków we wsiach Brzezowa i Mrukowa. Nie jest ich dużo, ponieważ lasy łęgowe szybko przechodzą w lasy piętra pogórza i dalej w buczynę karpacką lub bór iglasty.

Fot. 17 Las łęgowy nad Wisłoką. Wyk. Kacper Janiga

Łęgi zagrożone są niszczeniem, ponieważ ciągle działa na nie niszcząca siła wód rzeki. Często na terenach z madami na których rosną lasy łęgowe, ludzie zakładają swoje uprawy ze względu na żyzność i dobre warunki wodne tych gleb.

5.1.10 Teren przemysłowy

Tradycje naftowe na Buczniku sięgają XIX wieku, kiedy to na jego stokach założono kopalnię ropy naftowej. Jednak prawdopodobnie jeszcze wcześniej mieszkańcy Mrukowej i Brzezowej wydobywali płytko zalegający „olej skalny” aby smarować nim koła wozów, a także wykorzystywać go jako lek na owrzodzenia. Mała kopalnia ropy naftowej istniała tu także w 1913 roku, kiedy to „Spółka Mrukowa” odwierciła dwa otwory. Zanotowano jednak że „tylko jeden osiągnął niską produkcję, którą sporadycznie pompuje.”²⁰ Współczesną kopalnię ropy naftowej założono w latach 50 XX wieku, a zamknięto ją w 2018 roku z powodu wyczerpania złóż. Należała do tzw. Gorlickiego Zagłębia Naftowego.

Jednymi pozostałościami po kopalni są żółte słupki z numerami odwiertów. Złoża występującej tu ropy naftowej pochodzą z neogenu i najczęściej występują w obrębie antyklin struktur fałdowych w tak zwanych pułapkach geologicznych. Roponośnością odznacza się tutaj piaskowiec krośnieński. „Złoża ropy związane są z antyklinami płaszczowiny śląskiej, które w sprzyjających warunkach tektonicznych stanowią pułpkę dla ruchliwych węglowodorów.”²¹

Fot. 18 Pozostałość po kopalni ropy naftowej - słupek z numerem odwiertu. Wyk. Kacper Janiga

---

²⁰De Friedberg H. S. (autor artykułu) *Czasopismo Górniczo-Hutnicze*, Kraków 1916, s.45

²¹ Luboński P. (red.), *Przewodnik dla prawdziwego turysty. Beskid Niski*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Pruszków 2015, s. 26

Fot. 19 "Na kopalni, kiwon na Buczniku" Wyk. Henryk Bielałowicz, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99159787>, 2006 r.

Współczesna kopalnia ropy naftowej, prawdopodobnie jak i stara, znajdowała się niedaleko zachodniej kulminacji Bucznika, ok. 200 metrów od głównego grzbietu. Ta lokacja miała związek z dominacją piaskowca w górnej części podłoża, o czym wspomniałem wyżej.

5.2 Antropopresja na terenie Bucznika

Antropopresja to działania człowieka mające niekorzystny wpływ na środowisko przyrodnicze. Nie jest to jednak sprawa ostatnich lat. Pierwszy raz znacząco człowiek zmienił przyrodę szeroko pojętej okolicy, gdy wkroczył na ten teren wiele tysięcy lat temu. Najpierw osadzał się przy żyznych dolinach rzek, potem z siekierą przesuwiał się coraz bardziej ku górze. Dąb będący dobrym materiałem budowlanym był wycinany w pierwszej kolejności. Obecnie tak rzadki cis, niegdyś w Beskidzie Niskim będący jednym z popularniejszych drzew, był wycinany do produkcji łuków. Buk, który nigdy nie był bardzo eksploatowany z czasem zajmował coraz wyższe stanowiska górskie, tam gdzie nie sięgała ręka człowieka. Wpływ na zmianę środowiska w okolicach Bucznika z pewnością kiedyś miał Nowy Żmigród, na trasie handlowym będący dosyć ważnym miastem. Mimo wszystko owe działania na przyrodzie nie przekraczały jej możliwości. Zresztą utworzenie na tych terenach Magurskiego Parku Narodowego za jeden z głównych celów stawiało ochronę naturalnie zachowanej

„Puszczy Karpackiej”. Za nowy rozdział w antropopresyjnej historii Beskidu Niskiego można uznać koniec lat 40 XX wieku, kiedy to z tych terenów (również z Brzezowej) wysiedlono Łemków. Zdziczałe gospodarstwa rolne znajdujące się w opuszczonych wsiach na południu przyciągnęły na nie wiele gatunków zwierząt takich jak niedźwiedzie czy wilki i zachęciły je do rozmnażania. Niektóre z tych zwierząt z czasem dotarły i w okolice Bucznika, które nie były wbrew pozorom tak zaniedbane. W okresie PRL na stokach Bucznika ponownie kwitło rolnictwo. Tutaj było ono ukierunkowane raczej na cele samozaopatrzeniowe ale w okolicznych miejscowościach zakładano olbrzymie PGR-y nastawione na chów mleczny bydła. W niektórych sąsiednich miejscowościach w fizjonomii da się wyraźnie zaobserwować zabudowę wielorodzinną, niskich bloków pracowniczych oraz ogromne obory i połacie pastwisk je okalające. Niektóre pola należące do Łemków zostały zalesione w niedalekim czasie od przesiedleń. Ponowny okres zalesień przypada na lata 90 XX wieku, na etap po przemianie ustrojowej i gospodarczej.

Myślę, że obecnie stopień antropopresji jest nieco podwyższony, choć nie jest on wysoki. Według rozmowy z tutejszym rolnikiem dziś dalej dominuje tutaj rolnictwo ekstensywne, czyli bez użycia sztucznych nawozów które zanieczyszczają glebę i wody gruntowe. W okolicy nie ma żadnego większego zakładu przemysłowego, który zatrzymałby powietrze, zresztą teren leży bezpośrednio w sąsiedztwie otuliny MPN. Działalność przemysłowa niebezpieczna dla środowiska jest tu zabroniona, a teren objęty jest ochroną krajobrazową. Wydaje mi się, że była kopalnia ropy naftowej także nie wprowadziła zamieszania w środowisko przyrodnicze. W lasach Bucznika gdzieś tam prowadzona jest gospodarka leśna m. in. selektywna wycinka drzew, również na cele własne (prywatne lasy), oraz racjonalna gospodarka leśna (Lasy Państwowe). Nie narusza ona w dużym stopniu środowiska leśnego.

Oczywiście, na przestrzeni wieków człowiek znacząco zmieniał i zmieniał teren Bucznika, jego drzewostan, jednak w tych czasach wszystko sprawowane jest w poszanowaniu przyrody.

5.3 Walory użytkowe jednostek krajobrazu

Praktycznie każda jednostka krajobrazu jest wykorzystywana przez człowieka. Większa część z nich ma związek z rolnictwem. Z gruntami ornymi rolnictwo związane jest w bezpośredni sposób, z łąkami i pastwiskami także. Niektóre łąki i pastwiska były niegdyś polami uprawnymi. Tak samo z porolniczymi lasami zasadzonymi przez człowieka – kiedyś na obszarach obecnie porastających tymi lasami znajdowały się pola uprawne bądź pastwiska. Teren po byłej kopalni ropy naftowej oczywiście był związany z przemysłem, a lasy grądowe czy bory z gospodarką leśną. Jednostki krajobrazu oprócz walorów rolniczych i gospodarczych mają również inne przymioty. Łąki i pastwiska posiadają walory krajobrazowe i turystyczne, atrakcyjne dla miłośników górskich widoków. Gałązki tarniny porastającej jednostkę „zaroślowa sukcesja roślinna” można by wykorzystać do budowy tężni solankowej. Do celów dydaktycznych i naukowych istnieje możliwość używania otworów wiertniczych znajdujących się na terenie poprzemysłowym a także w wielu innych miejscach góry. Walory historyczne i kulturowe okolic Bucznika zachęcające nas do jego poznania to sama jego historia związana z Łemkami.

6. Przekrój krajobrazowy

Przekrój krajobrazowy przeprowadziłem z wschodu na zachód, zaczynając przy rzece Wisłoce, prowadząc go dalej po wschodnim stoku góry, następnie nieco skręcając na północ, pod szczytem ostro zmieniając kierunek na południe, dalej grzbietem aż do byłej kopalni ropy naftowej, tam dalej profil biegł nieco pod grzbietem góry kończąc na zabudowaniach wsi Mrukowej. Postarałem się wykonać go przez wszystkie jednostki krajobrazu oraz jak największą ilość dostępnych odwiertów geologicznych.

Przekrój dostępny jest w Zał.3, a mapa odwiertów w Zał. 4

7. Propozycja form popularyzacji wybranego obszaru

Myślę, że atrakcyjność góry Bucznik trzeba popularyzować przede wszystkim wśród lokalnej społeczności mieszkańców powiatu jasielskiego. Rozmawiając z dużą ilością ludzi z mojego otoczenia na temat gór, prawie nikt nie wiedział o istnieniu Bucznika (!) choć leży on tak blisko. Według mnie to właśnie miejscowi pierwsi powinni odkryć walory tego wzniesienia i jego okolicy, być może rozwijając na większą skalę działalność agroturystyczną. Według mnie to szansa zrobienia dobrej konkurencji, a w pozytywnym znaczeniu wyjście z inną ofertą turystyczną w stosunku do pobliskiego Folusza czy Desznicy.

Za dobry pomysł uważam też ustawienie tablic informacyjnych w okolicznych miejscowościach oraz w Jaśle. Tablice mówiłyby o tym miejscu i jego atrakcyjności, oraz zachęcałyby do jego odwiedzenia.

Jak wspomniałem wyżej, z gałęzi tarniny porastającej górę można stworzyć tężnię solankową, która służąc zdrowiu stałaby się dodatkowym uatrakcyjnieniem terenu. Taka tężnia mogłaby znajdować się w okolicach domu ludowego i remizy OSP w Brzezowej, lub koło wiaty na końcu Mrukowej.

Absurdem byłoby wybudowanie na Buczniku wieży widokowej która byłaby kolejną tego typu konstrukcją w okolicy, gdyż szczyt Bucznika jest całkowicie odsłonięty. Niestety według tej logiki nie postąpili pomysłodawcy wybudowania wieży widokowej na pobliskiej Górze Desznickiej (501 m n.p.m.), 3 km od Bucznika. Zamiast wieży, na kulminacji Bucznika lub w innym odsłoniętym miejscu (prawie cała zachodnia strona góry jest niezalesiona), można ustawić tablice z przedstawioną panoramą gór i podpisanymi ich szczytami.

W chyży łemkowskiej która zachowała się w Brzezowej, mogłaby powstać izba muzealna poświęcona Łemkom, ich historii oraz tradycji pasterskiej. Do tego przedsięwzięcia potrzebna by była zgoda prywatnych właścicieli owej chyży.

W Mrukowej istnieje już parę agroturystyk, więc myślę że nie ma potrzeby budowania kolejnych punktów z miejscami noclegowymi, choć dobrym pomysłem byłoby wybudowanie agroturystyki i prowadzenie jej w stylu łemkowskim, może promująca łemkowską kuchnię jak to jest np. w Wysowej.

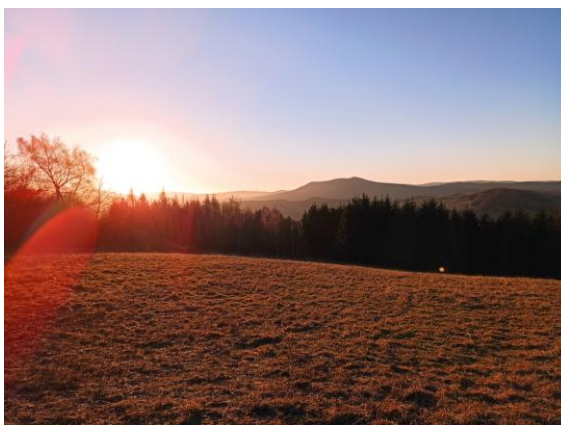
W obrębie góry można wytyczyć ścieżkę edukacyjną, której głównym tematem byłoby pokazanie zmieniającej się funkcji i znaczenia w obrębie wzniesienia. Od osadnictwa, przez łemkowskie pasterstwo, wydobywanie ropy naftowej, po gospodarkę leśną. Uwrażliwiać tym samym grupy młodzieży potrzebę ochrony krajobrazu oraz zasady zrównoważonego rozwoju tak, aby zachować te unikatowe walory miejsca dla przyszłych pokoleń.

Pozytywnie na popularność obszaru wpłynęłyby wszelkie akcje turystyczne czy przyrodnicze organizowane przez np. PTTK lub Magurski Park Narodowy. Owe instytucje mają możliwość finansowe i organizacyjne przeróżnych inicjatyw – lekcji dla dzieci, czy wypraw edukacyjnych dla dorosłych.

Należy wystrzegać się od działań, które mogłyby zniszczyć środowisko i urok tego miejsca, poprzez zabetonowanie przyrody, czy zdeptanie przez miliony turystów... Nie służy to dobru natury, a to ona jest najważniejsza z perspektywy przyszłych pokoleń. W dobie rosnącej liczby ludności, ogromnej konsumpcji dóbr, wyczerpywania zasobów naturalnych, degradacji a nawet dewastacji środowiska naturalnego tworzenie i ochrona takich enklaw to szansa na lepszy świat – spokojny, piękny, zrównoważony.

8. Zakończenie

Choć stosunkowo niska i niepozorna, pełna jednak piękna i tajemnic. Góra Bucznik, którą zajmowałem się przez te kilka tygodni przedstawia się jako nieodkryta perła Beskidu Niskiego. W tej pracy – Góra Bucznik - mimo że ją znam, odkryłem jej piękno i tajemnice na nowo i jeszcze bardziej. Zgłębianie informacji na temat jej środowiska geograficznego oraz walorów turystycznych pozwoliło mi odkryć wiele ciekawych stron internetowych, poznać ciekawe narzędzia analizy przestrzennej, zastosować metody GIS, pogłębić wiedzę geograficzną. Te wszystkie kameralne działania jednak nie miałyby aż takiego znaczenia, gdyby nie to, że miałem ogromną przyjemność udać się w to urokliwe miejsce dokonać obserwacji terenowych, zrobić kilka fotografii i doświadczyć przyrody. Mimo, że kocham góry od najmłodszych lat, zdobywam Koronę Gór Polski, działam w fundacji na rzecz popularyzowania turystyki i edukacji przyrodniczej, to miejsce o którym pisałem w tej pracy zostanie dla mnie na zawsze wyjątkowe, do którego będę wracał i na nowo je odkrywał. Dużo informacji na temat tej góry wykorzystałem z własnej wiedzy, sporym merytorycznym wsparciem dla mnie był przewodnik po Beskidzie Niskim wydawnictwa Rewasz, ale możliwość rozmowy i wywiadów z miejscową ludnością to otwarcie na wiedzę, której nie przeczytam w żadnej publikacji.

9. Bibliografia

1. Luboński P. (red.), *Przewodnik dla prawdziwego turysty. Beskid Niski*. Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, Pruszków 2015
2. Ks. Sarna W., *Opis Powiatu Jasielskiego*, Jasło 1908
3. Hap W. *Ziemia Jasielska naszą Małą Ojczyzną*. SMJiRJ, Jasło 2014
4. Lach J., *Ewolucja i typologia krajobrazu Beskidu Niskiego z uwzględnieniem gospodarczej działalności człowieka*, Wyd. Naukowe WSP, Kraków 1975
5. Krygowski W., *Beskidy. Beskid Niski i Pogórze. Przewodnik*, Wyd. „Sport i Turystyka”, Warszawa 1967
6. De Friedberg H. S.: *Jasielski okręg naftowy. Czasopismo Górniczo-Hutnicze*, Kraków 1916
7. Nowak A., Nowak D., *Beskid Niski*. Wyd. Libra, Rzeszów 2008
8. Kłos S., *Osobliwości Beskidu Niskiego*. Wyd. Libra, Rzeszów 2004
9. Kłos S., *Krajobrazy nieistniejących wsi*. Wyd. Libra, Rzeszów 2010
10. Okoń M., *Beskidy część wschodnia. Beskid Niski, Bieszczady i ich Pogórze*. Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa – Kraków 1987
11. Potocki A., *Polsko – ruski Beskid. Legendy i opowieści*. Wyd. Libra, Rzeszów 2017
12. Micuła G., *Krosno, Jasło, Biecz, Gorlice i okolice*. Wyd. Globalna Wioska, Ciemiężowice 2017

Strony internetowe:

1. Sercu bliski Beskid Niski (X 2022), www.beskid-niski.pl strona internetowa Sercu Bliski Beskid Niski
2. PIG: Otwory wiertnicze (X 2022)
www.otworywiertnicze.pgi.gov.pl/Details/Information/54576 strona internetowa PIG
3. PIG: GeoLOG (X 2022) www.geolog.pgi.gov.pl strona internetowa GeoLOG
4. Zielone podkarpacie: Beskid Niski (X 2022)
www.zielonepodkarpacie.pl/pasma-gorskie/beskid-niski/ strona internetowa Zielone podkarpacie
5. Meteoblue: Archiwum symulacji pogody
<https://www.meteoblue.com/pl> (X 2022) strona internetowa Meteoblue
6. GUGiK: Geoportal (X 2022) www.geoportal.gov.pl strona internetowa Geoportal

Programy komputerowe:

1. QGIS 3.28.0 RC
2. Inkscape 1.2.1

10. Spis fotografii

1. Pasma Magurskie widziane z grzbietu Bucznika. Wyk. Kacper Janiga
2. Zachowana chyża łemkowska obecnie służy jako budynek gospodarczy. Wyk. Kacper Janiga
3. "Pozostałości kamiennego muru na szczycie Zamkowej." Źródło: Muzeum regionalne w Jaśle
4. Źródło św. Wojciecha obecnie. Wyk: Kacper Janiga
5. "Delegacja Łemków przybyła na uroczystości. Fotografia grupowa." 1933 r. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe
6. „Flisz Karpacki – Jabłonki”. Wyk. Tomasz Kuran aka Meteor2017, CC BY-SA3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=305163>
7. Wisłoka we wsi Mytarz. Wyk. Kacper Janiga
8. Zabudowa Brzezowej. Wyk. Kacper Janiga
9. Grunty orne. Wyk. Kacper Janiga
10. Krowa pasąca się na zboczach Bucznika. Wyk. Kacper Janiga

11. Małe stado owiec kameruńskich. Wyk. Kacper Janiga
12. Krzewy tarniny porastające nieużytki rolne. Wyk. Kacper Janiga
13. W porolniczym lesie modrzewiowym. Wyk. Kacper Janiga
14. Las liściasty piętra pogórza. Wyk. Kacper Janiga
15. W buczynie. Wyk. Kacper Janiga
16. Bór jodłowy. Wyk. Kacper Janiga
17. Las łęgowy nad Wisłoką. Wyk. Kacper Janiga
18. Pozostałość po kopalni ropy naftowej - słupek z numerem odwiertu. Wyk. Kacper Janiga
19. "Na kopalni, kiwon na Buczniku" Wyk. Henryk Bielałowicz, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99159787>, 2006 r.
20. Na Buczniku prowadzona jest gospodarka leśna. Wyk. Kacper Janiga
21. "Tężnia w Rabce-Zdroju". Wyk. Mach24039, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=17814210>
22. Wschód słońca na Buczniku. Wyk. Kacper Janiga

11. Spis rycin

1. Logo Podkarpackiej Fundacji Rozwoju "Beskid" i Jasielska Odznaka Turystyczna
2. Ortofotomapa z granicami opisywanego obszaru. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS
3. Ortofotomapa z granicami administracyjnymi. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS
4. "Budowa geologiczna Beskidu Niskiego"
5. "Rzeźba inwersyjna - przekrój przez Pasma Magurskie"
6. Mapa z dobrze widoczną rzeźbą terenu. Wyk. Kacper Janiga w programie QGIS

12. Spis tabel

1. Średnie roczne temperatury w Nowym Żmigrodzie
2. Średnie roczne temperatury na Kolaninie
3. Zestawienie danych klimatycznych z Nowego Żmigrodu i Kolanina

